

Õiguskantsler

Riigikogu sotsiaalkomisjon
sotsiaalkomisjon@riigikogu.ee

Teie nr

Meie 17.06.2021 nr 6-8/211144/2104115

Töötasu hüvitise ja ajutise töövõimetuse hüvitise maksmine sama kalendrikuu eest

Lugupeetud Siret Kotka

Annan Riigikogu sotsiaalkomisjonile märku probleemist, mis on tekkinud seoses sellega, et Eesti Haigekassa on asunud paljudelt inimestelt tagasi nõudma ajutise töövõimetuse hüvitist, mis maksti inimestele välja 2020. aasta kevadel eriolukorra ajal üheaegselt töötasu hüvitisega.

Seoses SARS-CoV-2 puhanguga 2020. aasta kevadel tekkis vajadus osa töötajate sissetuleku kompenseerimiseks, kuna nende töökoha säilimine oli kehtestatud piirangute tõttu ohtu sattunud. Vabariigi Valitsus otsustas 20. märtsil 2020, et neile inimestele hakatakse ajutiselt maksta [töötasu hüvitist](#), mille kehtestamisel oli eeskujuks Eesti Töötukassa makstav koondamishüvitis. 2020. aasta 23. märtsist kuni 1. juunini kehtinud töötasu hüvitise maksmise tingimusi ja korda reguleeris [tööturuteenuste ja -toetuste seaduse \(TTTS\)](#) § 4¹ lõike 1 alusel Vabariigi Valitsuse määrusega kehtestatud [tööhõiveprogrammi 2017–2020](#) § 19¹. Nii tööandjad kui ka töövõtjad on tunnistanud, et töötasu hüvitis oli efektiivne meede kriisi mõjude vähendamiseks.

Eesti Haigekassa on asunud töötasu hüvitist saanud inimestelt tagasi nõudma ravikindlustuse seaduse alusel makstud ajutise töövõimetuse hüvitist, mida maksti inimestele samal kuul, kui nad said töötasu hüvitist. Eesti Haigekassa nõuab hüvitist tagasi ka siis, kui pole põhjust kahelda, et inimene oli sel perioodil haige või hooldas haiget pereliiget.

Sotsiaalministeerium ja Eesti Töötukassa on avaldanud arvamust, et kui inimene oli haige või hooldas haiget pereliiget, pole Eesti Haigekassal alust hüvitise tagasimaksmist nõuda. Eesti Haigekassa on jäänud selle juurde, et ravikindlustuse seaduse kohaselt on tal õigus esitada töötajatele tagasinõuded. Nii on 2020. aasta kevadel töötasu hüvitist saanud inimesed pandud olukorda, kus nad ei saa aru, kas ja miks nad peaksid Eesti Haigekassa nõuet täitma, sest nad ei ole saanud hüvitiste maksmise tingimusi mõjutada, nad on järginud reegleid ega ole riiki petnud ning avalik võim esitab hüvitiste maksmise õiguspärasuse kohta vastuolulisi seisukohti. Õiguskantslerile teadaolevalt on mõned inimesed pöördunud Eesti Haigekassa tagasinõude vaidlustamiseks kohtusse.

Probleemi lahendamise teeb keerulisemaks see, et Riigikogu ei osalenud töötasu hüvitise maksmise tingimuste ja korra kindlaksmääramises ning ei ole otsustanud, kas inimesel on õigus saada sama kalendrikuu eest nii kuupõhiselt makstavat töötasu hüvitist kui ka osa päevade eest

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

ajutise töövõimetuse hüvitist. Kuna Vabariigi Valitsus on tuginenud töötasu hüvitise loomisel Riigikogu antud volitusele, tuleks Riigikogu tahe välja selgitada TTTS §-s 4¹ antud volitusele tuginedes. Volitusnormist ega muudest TTTS sätetest ei selgu, kuidas suhestuvad omavahel TTTS alusel kehtestatud määrusega antud hüvitised ja teiste seaduste alusel antud hüvitised. Ka ei ole päriselt selge, kui avar volitus on antud TTTS §-ga 4¹ Vabariigi Valitsusele tööturumeetmete kehtestamiseks. Kui volitus hõlmab uute tööturutoetuste loomist, jääb siiski selgusetuks, mil määral tuleb nende hüvitistega arvestada teiste avaliku võimu antavate asendussissetulekute määramisel.

Palun Riigikogu sotsiaalkomisjonil seda küsimust arutada ning selgitada Riigikogu tahet TTTS §-s 4¹ sätestatud volituse andmisel. Sealhulgas palun Riigikogu sotsiaalkomisjonil kaaluda võimalust TTTS §-s 4¹ sätestatud volitusnormi täpsustada. Palun selgitage, kas Riigikogu poolt Eesti Haigekassale ette nähtud ajutise töövõimetuse hüvitise tagasinõude õigus hõlmab kirjeldatud olukorda. Ootan sotsiaalkomisjoni vastust hiljemalt 2021. aasta septembri lõpuks.

Töötasu hüvitis

1. Töötasu hüvitis oli sotsiaalmaksuga maksustatud hüvitis, mille suurus ei sõltunud inimese jooksva kuu töötasust, vaid tema varasema töötasu suuruselt. Töötasu hüvitist käsitati tööandja makstud töötasuna, inimene ise töötasu hüvitist taotlema ei pidanud. Hüvitist maksis Eesti Töötukassa töötajale tööandja nimel tööandja esitatud andmete ja [töötuskindlustuse andmekogus](#) olevate andmete alusel terve kalendrikuu eest. Töötasu hüvitise maksmine ei sõltunud sellest, kas inimene oli sel kuul ajutiselt töövõimetu või mitte, välja arvatud siis, kui inimene sai ajutise töövõimetuse hüvitist kogu kuu vältel. Töötasu hüvitise suurust päeva kaupa arvestada ei olnud võimalik, kuna Eesti Töötukassal ja sageli ka tööandjatel puudusid täpsed andmed inimese töövõimetuslehel olemise kohta (kasvõi näiteks seetõttu, et inimesed said mingil perioodil ise töövõimetuslehti avada).

Eesti Haigekassa tagasinõuded

2. Kui inimene saab sama perioodi eest sotsiaalmaksuga maksustatavat tulu, siis ravikindlustuse seaduse [§ 60 lõike 1 punkti 5](#) kohaselt ajutise töövõimetuse hüvitist talle ei maksta. Selle sätte alusel asus Eesti Haigekassa pärast esimese koroonaviiruse puhangu lõppu valikuliselt inimestelt neile makstud ajutise töövõimetuse hüvitist tagasi nõudma.

3. On võimalik, et ajutise töövõimetuse eest makstav hüvitis on suurem, kui töötasu hüvitist oleks makstud ainult ajutise töövõimetuse perioodi eest ja ajutise töövõimetuse hüvitise asemel.

4. 2021. aastal koroonaviiruse teise puhangu ajal töötasu hüvitistega samal kuul makstud ajutise töövõimetuse hüvitist tagasi ei nõuta, kuid kui inimene oli töövõimetuslehel terve kalendrikuu, siis selle kuu eest töötasu hüvitist ei maksta.

Riigikogu roll hüvitiste maksmise üle otsustamisel

5. Põhiseadus näeb ette, et seadused ja muud õigusaktid peavad olema piisavalt selged ja arusaadavad, et isikul oleks mõistlik võimalus riigi tegevust ette näha ja kohandada oma tegevust sellele vastavalt (vt nt Riigikohtu otsus asjas [5-19-38](#), p 68). Praegu puudub riigi makstud hüvitiste saamise suhtes õigusselgus. Näiteks ei ole üheselt arusaadav,

- kuidas vastab üldistele asendussissetuleku tagamise põhimõtetele see, et osa inimesi sai riigilt ühel ajal kaht hüvitist, mis kogusummas võisid kujuneda suuremaks, kui oli inimese tavapärase töötasu;
- kas Eesti Haigekassa haldab oma vahendeid heaperemehelikult, kui ta inimestelt, kes on saanud kogu kalendrikuu eest sotsiaalmaksuga maksustatud tulu, sama kuu jooksul saadud ajutise töövõimetuse hüvitist tagasi ei nõua;
- kas Eesti Haigekassal on õigus valikuliselt ajutise töövõimetuse hüvitist tagasi nõuda inimestelt, kes olid töötasu hüvitise saamise kalendrikuul osa päevi töövõimetuslehel;
- kas Eesti Haigekassal on õigus hüvitist tagasi nõuda isegi siis, kui ajutise töövõimetuse hüvitis oli nende kalendripäevade eest suurem, kui oleks olnud sama perioodi eest arvestatav töötasu hüvitis;
- kas Vabariigi Valitsuse määrusega kehtestatud ajutiselt makstava hüvitise saamine on piisav alus, et seaduse kohaselt makstud suurem hüvitis inimeselt tagasi nõuda jne.

6. Põhiseaduse § 3 lõike 1 kohaselt otsustab kõik olulised küsimused Riigikogu. Täitevvõim saab Riigikogu selgelt piiritletud raamides otsustada vähem olulised ja täpsustavad küsimused. [TTTS §-s 4¹](#) on Vabariigi Valitsusele antud avar volitus tööhõiveprogrammi kehtestamiseks, mis tähendab, et Riigikogu on jätnud end mitmete kaalukate otsuste tegemisest kõrvale.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Teadmiseks: Sotsiaalministeerium, Eesti Haigekassa, Eesti Töötukassa